

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Бисер Йорданов Кръстев,
преподавател в катедра „Икономика и финанси“
при Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки**

Професионално направление **3.8. Икономика**

Докторска програма „**Финанси, застраховане и осигуряване**“

Автор: **Ардит Хаджия**

Тема: **“The role and significance of finance, accounting and financial mathematics in companies”** (“Ролята и значението на финансите, счетоводството и финансовата математика в компаниите”)

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 161 от 08.05.2024 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **“The role and significance of finance, accounting and financial mathematics in companies”** (“Ролята и значението на финансите, счетоводството и финансовата математика в компаниите”) за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е **Ардит Хаджия** – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Финанси и застраховане“ при ВУЗФ с научен ръководител **проф. д-р Станислав Димитров**.

Предадените от докторанта материали включват документи по представен опис: дисертационен труд, автореферат, декларация за оригиналност и достоверност, справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика, списък на публикациите по темата на дисертационния труд (3 броя статии), копия на тези публикации, резюмета на всяка една от тях и автобиография. Списъкът с материали е пълен и съответства напълно на изискванията на чл. 40 от Правилника за приемане и обучение на докторанти във ВУЗФ.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Докторант Ардит Хаджия завършва своето висше образование като „Бакалавър“ по математика през 2011 г. в Университета в гр. Тирана, Албания. През 2013 г. той придобива ОКС „Магистър“ по математика в същия университет. През месец април 2014 г. повишава своята квалификация, като получава сертификат за професионален учител по математика, през месец декември същата година придобива лиценз за учител по математика от Министерството на образованието и спорта в Албания, а през 2018 г. получава факултетна награда от Американския колеж на Близкия Изток в Егайла, Кувейт.

Ардит Хаджия има богат преподавателски опит като учител по математика в мемориално международно училище в Тирана през периода 2012-2014 г., в Колежи Тургут Йозал в Тирана през периода 2014-2016 г. и в Американския колеж на Близкия Изток в Егайла, Кувейт през

периода 2016-2020 г. В момента работи като старши учител по математика в Кралския колеж в Тирана. Владее отлично английски език и италиански език и в по-малка степен испански, турски и хърватски езици.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с общ обем от 159 страници. Той се състои от въведение (7 стр.), глава първа (74 стр.), глава втора (36 стр.), глава трета (26 стр.), заключение (3 стр.), научни приноси и списък с използваната литература (9 стр.). Дисертацията съдържа също така заглавна страница, резюме, списък с включените фигури и съдържание (общо 4 стр.). Използваната литература обхваща 119 източника, като всички те са на английски език и са ползвани от интернет.

Във въведението са представени социалната справедливост на изследването, неговият предмет и неговата цел. Авторът е формулирал една основна, три специални и една спомагателна хипотези, чиято достоверност следва да бъде потвърдена или отхвърлена. Той е представил изследователските методи, които използва, времевата рамка, информационната база на дисертационното изследване и степента на развитие на проблема.

Глава първа се състои от четири параграфа. В първия от тях е изяснена същността на корпоративните финанси. Във втория параграф е характеризирана тяхната роля за развитието на компаниите. По-конкретно са представени спецификите на инвестиционната дейност и на бюджетирането като техники за разпределяне и влагане на финансовите ресурси към разнообразни активи, които да генерират достатъчни като размер приходи на бизнес компаниите, с които последните да могат да покриват оперативните си разходи и да извличат печалба. Авторът систематизира различните дялови и дългови източници за финансиране на предприятията. В третия параграф е подчертано значението на стратегическото финансово планиране в процеса на финансовото управление на бизнес компаниите в дългосрочен аспект, както и особеностите на управлението на паричните потоци. В четвъртия параграф е описана ролята на финансовия мениджмънт в процеса на бизнес планирането и вземането на ефективни управленски решения.

Глава втора е изградена от четири параграфа. В първия параграф са систематизирани същността, целите и функциите на счетоводството. Във втория параграф дисертантът е извършил класификация на счетоводството по различни признаци, като е анализирал задълбочено спецификите и предмета на финансовото и управленското счетоводство. В третия параграф е отчетена ролята на счетоводството за ефективната оценка на бизнеса на компаниите, за вярното и точно отчитане на протичащите в тях стопански операции и за изготвянето на финансовите им отчети в съответствие с националните и международните счетоводни стандарти. В последния параграф на глава втора Ардит Хаджия е анализирал значението на счетоводството за корпоративната дейност и достоверността на отчитаните финансови данни.

Глава трета е с обем от 26 страници и се състои от пет параграфа. В първия параграф дисертантът е извел дефиниция на финансовата математика като дял на приложната математика. Във втория параграф са посочени основните потребители на информация, генерирана чрез инструментариума на финансовата математика. В третия параграф са очертани сферите на нейното приложение в областта на управлението на риска, борсовата търговия, икономет-

рията, прогнозирането, маркетинга и инвестициите. В четвъртия параграф са разкрити връзките и зависимостите между финансовата математика и финансите в процеса на решаване на финансови проблеми с помощта на математически модели. В последния параграф на глава трета са анализирани връзките между финансовата математика и счетоводството.

На основата на посоченото по-горе може да се обобщи, че дисертант Ардит Хаджия притежава необходимите теоретични и методологически познания, свързани с темата на дисертационния му труд. Той е способен да извършва самостоятелни научни изследвания, да формулира изследователски хипотези и да стига до логически изводи и заключения. От информацията, която се съдържа в представената от него декларация за оригиналност и достоверност считам, че дисертационния труд не е заимстван от чужди публикации, в него ясно личи авторското участие и той отразява коректно научните възгледи и позиции на докторанта.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В автореферата към дисертационния труд са формулирани научните приноси на докторанта. Те могат да се обособят в две основни групи. Първата от тях съдържа приносите с теоретичен характер, а втората – приносите с научно-приложен характер.

В това отношение **приносите с теоретичен характер** в дисертационния труд са следните:

1. Подчертани са ролята и значението на корпоративните финанси и свързаните с тях финансови методи и техники за ефективното управление на предприятията;
2. Обосновавани са ролята и значението на счетоводството за отчетността и захранването с разнообразна финансова информация на мениджмънта на бизнес организациите;
3. Систематизирани са спецификите на финансовата математика и нейната връзка с икономиката и в частност с корпоративните финанси и счетоводството.

Приносите с научно-приложен характер в дисертационния труд са следните:

1. Доказана е валидността на формулираната в началото на дисертационния труд основна хипотеза, че бизнес финансите подпомагат оптимизирането на финансовите ресурси на предприятията и допринасят за максимизиране на тяхната пазарна стойност;
2. Разработени са мерки за подобряване функционирането на финансовата и счетоводната дейност във фирмите;
3. Предложени са дейности за повишаване на ефективността на системата на финансите и счетоводството чрез прилагане на математически модели във фирмите.

Във връзка с изложеното по-горе смятам, че приносите в дисертационния труд отразяват вярно и точно неговите научни достойнства, както и значимостта му за развитието на науката и практиката в областта на изследването и решаването на проблемите, свързани с използването на математически методи, подходи и модели във финансово-счетоводната дейност на компаниите с цел нейното подобряване.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представеният от дисертанта списък на публикациите съдържа три броя научни публикации.

По вид и трите публикации са научни статии. Те са публикувани в сп. „VUZF Review“. Това списание е включено в Националния референтен списък на съвременните български научни издания с научно рецензиране.

Първата публикация е озаглавена: „The Role and Significance of Finance in Companies“. Публикувана е в Том 4, бр. 8 от 2023 г. на сп. „VUZF Review“, с. 28-39.

Втората публикация е озаглавена: „The Role and Significance of Accounting in Companies“ и е публикувана на с. 40-54 в Том 4, бр. 8 от 2023 г. на сп. „VUZF Review“.

Третата публикация е със заглавие: „The Role and Significance of Financial Mathematics in Companies“. Тя е публикувана в сп. „VUZF Review“, Том 4, бр. 8 от 2023 г., с. 55-71.

Трите научни статии на Ардит Хаджия са публикувани на английски език. Той е техен единствен автор. Статиите са тясно свързани с темата на дисертационното изследване. Това ми дава основание да обобщя, че те допринасят съществено за развитието на финансовата теория и практика.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Според приложената от Ардит Хаджия справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика дисертантът има 80 точки. От тях 50 точки се присъждат за разработения от него дисертационен труд и 30 точки – за публикуваните в нереперирани списания с научно рецензиране 3 публикации. Следователно общият минимален брой точки по групи от показатели А и Г от таблица 1 към област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки съгласно приложенията към чл. 1а от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ е изпълнен.

7. Автореферат

Авторефератът е написан според утвърдените изисквания. В него се съдържат общата характеристика на дисертацията, нейната структура и съдържание, кратко изложение на дисертационното изследване, справка за научните приноси, списък с публикациите по темата на дисертационния труд, списък с използваната литература и декларация за оригиналност и достоверност. В автореферата са отразени основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

8. Критични забележки и препоръки

След като се запознах внимателно с представения за защита дисертационен труд, мога да отправя две основни критични бележки към неговия автор. Първата от тях е, че във въведението не са формулирани актуалността и задачите на изследването, а втората е, че в дисертацията липсва емпирично изследване. Това обаче не означава, че дисертационния труд е лишен от научни достойнства и приноси. Препоръчвам на дисертанта да задълбочи бъдещите си изследвания по темата на дисертационния труд, както и да участва със свои научни публикации в различни национални и международни конференции и научни форуми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд има напълно завършен вид, **съдържа оригинални научни приноси** и може да служи като основа за бъдещи научни изследвания. Той **отговаря на всички**

изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за приемане и обучение на докторанти във ВУЗФ. Това ми дава основание **убедено да присъдя своята положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Ардит Хаджия** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, Докторска програма Финанси, застраховане и осигуряване.

гр. Пловдив
03.06.2024 г.

Изготвил становището: .....
(доц. д-р Бисер Кръстев)